

מתכונת בעברית קיץ תשפ"ה

על פי תוכנית הלימודים של שאלון 75281

שם: _____

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את מאמרים א–ג שבעמודים 17–22 וענו על כל השאלות 1–5 שלפניכם. הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. מהי הטענה המרכזית המשותפת לשלושת המאמרים:

א. עם ישראל הוא כמו גוף אחד בעל איברים רבים.

ב. האחדות היא כוח בעל עוצמה רבה.

ג. התורה מבטאת את אחדות עם ישראל.

ד. הדרך לאהוב כל יהודי אינה קלה.

2. א. "תני רבי שמעון בר יוחאי – משל לבני אדם שהיו יושבין בספינה. נטל אחד מהן מקדח והתחיל קודח תחתיו. אמרו לו חבריו: 'מה אתה יושב ועושה?' אמר להם: 'מה אכפת לכם? לא תחתי אני קודח?' אמרו לו: 'שהמים עולים, מציפין עלינו את הספינה'" (ויקרא רבה ד ו).

מהו הרעיון המרכזי המובא בציטוט? _____

ב. מאמר א ומאמר ג מזכירים את הרעיון שבציטוט.

העתיקו מכל מאמר משפט או חלק ממשפט המביע רעיון זה.

משפט (או חלק ממנו) ממאמר א: _____

משפט ממאמר ג: _____

ג. במאמר א מופיעה דרך ביסוס המופיעה גם בפתיחת מאמר ג.

מהי דרך הביסוס המשותפת למאמר א ולפתיחת מאמר ג? _____

כיצד תורמת דרך ביסוס זאת לתוכן של מאמר א? _____

3. הרב נבנצל (מאמר ב) והרב הורוביץ (מאמר ג) מציעים פתרון לקושי הקשור בתחושת האחדות.

א. מהו הקושי המצריך פתרון? _____

ב. מהו הפתרון המשותף המוצע בשני המאמרים? _____

ב. כיצד מתמודד הכותב עם טענת הנגד? סמנו קו תחת התשובה הנכונה :
הסתייגות/הפרכה

5. מטלת סקירה

לקראת כינוס בבית ספרכם בנושא שנתי – האחדות – התבקשתם לכתוב סקירה על אחדות עם ישראל. בסקירה כתבו על העוצמה של האחדות בעם ישראל ועל ההשלכות של האחדות על חיינו. התבססו על שני המאמרים: **מאמר א (הרב זינר)** ו**מאמר ג (הרב הורביץ)**. כתבו בהיקף של 100–200 מילים. את הסקירה כתבו בעמודים 3–4 (תוכלו להשתמש בעמודים 5–6 לכתיבת טיוטה).

טיוטה

[illegible]

טיוטה

[illegible]

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים.

עליכם לענות על שני פרקים : על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב–ג.

פרק א – שם המספר ואותיות השימוש – חובה (10 נקודות)

בשאלה זו ענו על כל הסעיפים.

1. השנה הגיעו לעמותה פי 2 _____ מתנדבות לעומת השנה שעברה, והוצעו להן 4 _____ פתרונות לבעיה שהן הציגו.
2. 3,321 _____ גברים ונשים השתתפו במיזם החסד שהתקיים ב־26 _____ לחודש שבט.
3. העמותה תרמה מזון לְשָׁתִים עשרה / לְשָׁנִים עשר משפחות ולְשָׁלוֹשֶׁת / לְשָׁלוֹשָׁה / לְשָׁלוֹשׁ מוסדות חינוך.
4. 5 _____ צוותי החלוקה עבדו בְּשִׁמוֹנָה / בְּשִׁמוֹנָה / בְּשִׁמוֹנָה מחלקות נפרדות.
5. המיזם זכה במקום ה־3 _____ בתחרות העמותות הארצית.
6. כדי להגיע למקום המפגש נסעו המתנדבות בקו 21 _____.

פרק ב' – תחביר

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 7–11 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

7. א. לפניכם שלושה משפטים.

(1) הרב זינר טוען שכוח האחדות הוא כוח עצום, המאפשר השגת תוצאות מרחיקות לכת. _____

(2) יש קשר הדוק בין מידת הנתינה של אדם לחברו ובין מידת האהבה לאותו החבר. _____

(3) האחדות נובעת מריבוי נתינה ואהבה, והיא אינה קלה לרכישה. _____

1. ציינו ליד כל אחד מן המשפטים את הסוג התחבירי שלו.

• אם המשפט מורכב תחמו את הפסוקית/ הפסוקיות שבו וציינו את התפקיד התחבירי שלה/ שלהן.

• אם המשפט הוא משפט איחוי, תחמו את איבריו.

2. ציינו מעל כל אחת משלוש המילים המסומנות בקו במשפטים את התפקיד התחבירי שלה.

ב. לפניכם משפט מורכב בעל פסוקית תיאור.

כשהורים מעניקים לילדיהם, הנתינה שלהם מעצימה את חיבתם לילדיהם.

המירו את המשפט הנתון במשפט פשוט בעל אותה משמעות.

8. לפניכם שלושה משפטים מורכבים, שבכל אחד מודגשת פסוקית הפותחת במילת השעבוד "כי".

א.

1. כתבו מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה.

- חכמי ישראל כבר גילו את הידיעה כי **בחוקי הטבע ניכר כוח המשיכה**.
- כל יהודי יכול להשפיע במעשיו מאוד, **כי למעשה של כל יהודי יש השפעה על כלל ישראל**.
- היכולת להוציא אחרים ידי חובת מצוות מעידה **כי כל ישראל ערבים זה בזה**.

ב. לפניכם משפט מורכב, ולאחריו שתי הצעות לתחימת הפסוקיות בו.

- הקיפו את המספר של המשפט שהתחימה בו נכונה.
 - במשפט שהתחימה בו נכונה, ציינו את התפקיד התחבירי של כל פסוקית.
- כאשר אדם אוכל מאכל רע המכביד על קיבתו, ברור כי מכלול האיברים סובל.**

1. כאשר אדם אוכל מאכל רע | שמכביד על קיבתו הדואבת, |
ברור | כי מכלול האיברים סובל.

2. כאשר אדם אוכל מאכל רע | שמכביד על קיבתו הדואבת, |
ברור | כי מכלול האיברים סובל.

ג. לפניכם משפט מורכב.

אדם האוהב בכל ליבו את מעגל הקרובים לו יהיה מסוגל לאהוב גם מעגלים רחוקים.

תחמו את הפסוקית במשפט וציינו את התפקיד התחבירי שלה.

1. כתבו מחדש את המשפט הנתון : המירו את הפסוקית בפסוקית נושא.
2. כתבו מחדש את המשפט הנתון : המירו את הפסוקית בפסוקית תנאי.

9. לפניכם שלושה משפטים.

א.

- בעת צרה, עת של מחלה או אסון, האחדות מסייעת להיחלץ מן הקושי.
- הנתינה לזולת, כמו חיוך לסובבים אותנו, גורמת לנו לחוש חיבור לזולת.
- אהבת ישראל מתבטאת בארגוני סיוע, בגמ"חים ובעמותות חסד.

- 1) הקיפו את המשפט שאין בו תמורה.
- 2) סמנו קו מתחת לתמורה בכל אחד משני המשפטים האחרים.
- 3) ציינו את התפקיד התחבירי של המילים שהתמורה ממירה בכל אחד מן המשפטים לפי סדר כתיבתם.

4) המירו את המשפט שאין בו תמורה במשפט שיש בו תמורה. הוסיפו ביטוי מכליל.

ב. לפניכם משפט פשוט.

כל תחושת אחדות מוסיפה חיזוק לעם ישראל.

נתחו את המשפט: ציינו מעל המילים שבמשפט את התפקידים התחביריים שלהן.
10.

א. לפניכם שלושה משפטים במבנה "אין... אלא..."

- התורה אינה יכולה להינתן ליחיד, אלא לעם שלם.
- אהבת ישראל אינה מחזקת רק את מידות האדם אלא גם את הקשר שלו לקדוש ברוך הוא.
- עם ישראל אינו אלא חטיבה אחת שלמה שתישאר כך לעולם.

1. שניים מן המשפטים הם משפטים בעלי חלקים כוללים.
סמנו קו מתחת לחלק הכולל בכל אחד מן המשפטים האלה.
2. ציינו את התפקיד התחבירי המשותף לחלקים הכוללים בשני המשפטים.
3. ציינו ליד כל אחד מן המשפטים בעלי החלקים הכוללים מהו הקשר הלוגי בחלק הכולל.
4. כתבו את המשפט 2 מחדש בלי להשתמש במבנה "אין... אלא...". שמרו על משמעות המשפט הנתון.

5. כתבו את משפט 3 מחדש בלי להשתמש במבנה "אין... אלא...". שמרו על משמעות המשפט הנתון.

- ב. לפניכם שלושה משפטים. בכל משפט סמנו קו מתחת לכל נשוא בו.
1. אנשי החסד ייטיבו לתמוך בזולת אם הם יכבדו את רגשותיו.
2. אין עם כמו עם ישראל המלומד בנתינה ועזרה לזולת.
3. בעקבות ההבנה שאנו גוף אחד, נעשינו לרגישים יותר כלפי הזולת.

11.

א. לפניכם שני משפטים ובכל אחד מהם יש הסגר.

- לפי דברי הרב נבנצל, עם ישראל הוא גוף אחד שכל איבר ואיבר חשוב בו.
 - אהבת ישראל כמובן היא הבסיס לקיום שלנו בכל מקום בעולם.
1. סמנו קו מתחת להסגר בכל משפט, וכתבו את תרומתו של ההסגר למשפט.

משפט 1 :

משפט 2 :

2. המירו את משפט I במשפט מורכב בעל פסוקית מושא.

ב. לפניכם קטע. הוסיפו לו סימני פיסוק לפי ההנחיות שלפניכם :

הרב הורוביץ ראש ישיבת אופקים חוזר ומדגיש בדרשותיו כלל ישראל גוף אחד הוא וכל נשמה היא חלק אלוק ממעל. לדבריו כשיהודי אחד חוטא הוא משפיע על כל עם ישראל. עוד אומר הרב כי דיני הצלת נפשות דיני הוצאת ידי חובה בברכות ודיני פיקוח נפש נובעים מהקשר שבין יהודי ליהודי.

- פסקו הסגר.
- סמנו פסיק בין חלקים כוללים.
- סמנו נקודתיים.
- סמנו מירכאות.
- פסקו פסוקית.
- פסקו תמורה.

פרק ג' – מערכת הצורות

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 12–16. (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

12. לפניכם משפטים ובהם פעלים מודגשים.

- האפשרות **לְהוֹצִיא** את הזולת ידי חובת ברכות **מִשְׁתַּתֵּת** על יסוד הערבות.
- **מוֹבָא** בדברי הרמב"ם: "לפיכך צריך לספר בשבחו ולְחוּס על ממונו של החבר".
- **מִטְלָת** על כל אדם חובה להיות מוטרד ודאוג מחמת כל יהודי באשר הוא.
- לב גדולי ישראל **מָלֵא** אהבת ישראל.
- במיקוד הכוחות אנו **מְשִׁיגִים** תוצאות מרחיקות לכת.
- חוקי הטבע ה**צְפוּנִים** בבריאה ה**תְּגִלּוּ** למדענים.
- ה**אֱמוּנָה** בכוח **לְהַבִּיט** טוב ולהכריע את העולם לכף זכות.

א. לפניכם טבלה, ובה שבעה מן הפעלים המודגשים במשפטים. בטבלה נתחו את הפעלים – ציינו את השורש ואת הבניין של כל פועל.

הפועל	השורש	הבניין
לְהוֹצִיא		
מִשְׁתַּתֵּת		
מוֹבָא		
לְחוּס		
מִטְלָת		
צְפוּנִים		
הֶאֱמוּנָה		

ב. כל אחד מהפעלים ברשימה שלפניכם פותח באות מ"ם. הקיפו את הפועל שהמ"ם הראשונה בו יוצאת דופן מבחינת תפקידה וציינו את תפקיד המ"ם בפועל זה.

מִשְׁתַּתֵּת, מוֹבָא, מִטְלָת, מְשִׁיגִים, מָלֵא

תפקיד המ"ם בפועל המוקף: _____

ג. לפניכם רשימת מילים.

מוֹצֵא, מִמָּצָא, מְצוֹי, תְּאוּצָה, יִמְצִיא, מְצוֹי

(1) מבין המילים שברשימה הקיפו שלוש מילים הגזורות מאותו השורש.

(2) ציינו את השורש המשותף למילים שהקפתם. _____

13.

א. לפניכם משפטים ובהם מילים מודגשות.

- הוא לא הוֹתִיר עין יבשה.
- אין הִתֵּר להוציא ספרים מאולם הספרייה בלי להשאילם.
- הָרִם את החפץ מהרצפה.
- נוֹתְרוּ חודשיים עד חופשת הקיץ.
- הכניסה לאזור זה מִתְּרֵת לכוהנים.
- על פי חוק חלה חובה על חברת החשמל לשלוח הִתְרָאָה לפני ניתוק.
- הדוד העסוק לא הִתְרָאָה עם אחייניו בחודשים האחרונים.

(1) ציינו מעל כל מילה מודגשת את השורש שלה.

(2) מבין המילים המודגשות העתיקו שתי מילים שהן שמות פעולה, וציינו ליד כל אחת מהן את הבניין שלה.

שם פעולה: _____ הבניין: _____

שם פעולה: _____ הבניין: _____

ב. לפניכם שני משפטים, ובהם שתי מילים מודגשות.

נָגִישׁ להם את הטפסים בזמן.

מתחם הכותל המערבי אינו נָגִישׁ לכלי רכב פרטיים.

ציינו ליד כל משפט את תפקיד האות נו"ן במילה המודגשת בו.

ג. לפניכם שלושה שמות עצם מודגשים. כתבו ליד כל אחד מהם שם פועל באותו השורש.

- מְעִידָה במדרגות _____
- חגים ומוֹעֲדִים _____
- עֲדוֹת _____

14. א. לפניכם שני משפטים ובהם שמות פעולה מודגשים.

1. בתקופות של **הַסֵּתֶר** וקושי כדאי להתחזק במצוות שבין אדם לחברו ב**הַבְּנָה** שגם באלה יש דרגות.

2. ה**תְּרֻדָּה** של האדם לשלמות כל איבריו מלמדת אותנו מהי ה**פְּנוּיָה** בהוראה להיות ערבים זה לזה.

(1) **במשפט 1** ציינו מעל כל אחד משמות הפעולה המודגשים את המשקל שלו.

(2) ציינו את הבניין המשותף לשמות הפעולה המודגשים במשפט 1. _____

(3) האם שני שמות הפעולה המודגשים **במשפט 2** הם באותו משקל? נמקו את

תשובתכם. _____

(4) מבין המילים שאינן מודגשות במשפטים 1 ו-2, העתיקו מילה הגזורה בכל אחד מהמשקלים שלפניכם.

קָטַל _____ הִקְטִיל _____

ב. לפניכם משפט ובו שלושה שמות פועל מודגשים.

אדם שאהבת ישראל בוערת בו מקפיד ל**הַקְדִּישׁ** את מעשיו לטובת הכלל.

על כל יהודי ל**הַזְדַּרֵּז** ולסייע לחברו.

ההיתר ל**חַלֵּל** שבת כדי להציל יהודי נובע מדין ערבות.

מעל כל שם פועל מודגש כתבו שם פעולה מאותו השורש בבניין פיעל.

ג. לפניכם משפטים, ובכל אחד מהם מודגש זוג מילים. בכל זוג הקיפו את המילה המתאימה להקשר המשפט.

• לאחר שיעור יהדות מרומם הכריזה אחת התלמידות: "אני **אֶשְׁתַּדֵּל** / **יִשְׁתַּדֵּל**

לאהוב כל אחד מישראל".

• הם **מָחוּ** / **מִחָאוּ** על העוול שנעשה.

15. א. לפניכם משפט, ובו מילים מודגשות.

מאז ומעולם השתתפו גדולי ישראל בכל ליבם בצער כלל ישראל. הם היו **טרודים וכאובים** בשל כאב הזולת, **מאושרים** בשמחתו ו**מתאווים** בכל עת לראות בישועתו.

(1) מבין המילים המודגשות העתיקו את הפועל הפעיל וכתבו את שורשו.
הפועל הפעיל: _____ השורש שלו: _____

(2) מבין המילים המודגשות העתיקו שני פעלים סבילים מבניינים שונים וכתבו את צורת הפעיל של כל אחד מהפעלים שהעיתקתם (שמרו על אותן הגוף והזמן).

הפועל הסביל: _____ צורת הפעיל: _____
הפועל הסביל: _____ צורת הפעיל: _____

ב. לפניכם קטע ובו מודגשות מילים שנגזרו מצורות הבינוני של הפועל.

מכשול **נפֿוץ** הוא ההסתכלות על כל אדם כעל יחידה **נִפְרָדֶת**, כאילו העולם **מִרְכָּב** מפרטים רבים, שאין ביניהם כל קשר. בעוד שהאמת היא, שכל בני האדם – ובעצם כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו – הם חלקים קטנטנים **מִתְחַבְּרִים** לגוף אחד גדול. לכן **מִכְנָה** האדם עולם קטן, כיוון שהוא איבר קטנטן, באותה דמות ענק מאוחדת, עולמו של **הבּוֹרָא**.

בטבלה שלפניכם נתחו את צורות הבינוני המודגשות בקטע – ציינו את חלק הדיבור ואת הבניין של כל אחת מהן.

צורת הבינוני	חלק הדיבור	הבניין
נִפְוֶץ		
נִפְרָדֶת		
מִרְכָּב		
מִתְחַבְּרִים		
מִכְנָה		
בּוֹרָא		

ג. לפניכם רשימת מילים.

מְהִיגִים, בְּנִקְאִית, פְּקִידָה, טִיפֶּת, מְרֻצֹת

- (1) מבין המילים ברשימה הקיפו שתי מילים הגזרות באותו המשקל.
 - (2) מבין המילים ברשימה העתיקו את המילה היוצאת דופן מבחינת דרך התצורה, וציינו את דרך התצורה שלה.
- המילה: _____ דרך התצורה: _____

16.

א. לפניכם משפט, ובו שם פעולה מודגש.

הספר עבר **שְׁכָתוּב** ועריכה לפני פרסומו.

1. ציינו את השורש של שם הפעולה המודגש. _____
2. ציינו את הבניין של שם הפעולה המודגש. _____

ב. לפניכם ארבע מילים.

מְרוֹם, מְסוּף, מְכוּן, מְמוֹן

1. הקיפו את המילה יוצאת הדופן מבחינת המשקל.
 2. ציינו את המשקל המשותף לשלוש המילים האחרות. _____
- ג. לפניכם ארבע מילים.

תְּבִנִית, תְּשֻׁתִית, תְּחֻתִית, תְּכָלִית

- הקיפו את המילה יוצאת הדופן מבחינת דרך התצורה.
- ציינו את דרך התצורה של המילה יוצאת הדופן. _____
- ד. לפניכם משפט שאמר יוסי בן החמש לאימו, ובו מודגשות מילים שהמציא יוסי.
- "אימא, דוד נפל בגינה ושבר את הרגל! נראה לי שיש לו **שְׁבִרָת**. אימא שלו קראה לתְּחַבּוּשָׁאִי והוא שם לו מְחַבֵּשָׁה ענקית".

בחרו בשתיים מן המילים המודגשות, ציינו את דרך התצורה של כל אחת מהמילים שבחרתם, והסבירו אותה. בהסברכם התייחסו גם למשמעות הבסיסים, המשקלים או הצורנים.

המילה	דרך התצורה	הסבר
שְׁבִרָת		
תְּחַבּוּשָׁאִי		
מְחַבֵּשָׁה		

על כוח האחדות המיוחד של עם ישראל / הרב איתן זינר¹

לאורך ההיסטוריה התגלו למדענים חוקי הטבע הצפוניים בבריאה. חוקים אלו, כגון כוח המשיכה, חוק כלים שלובים, חוק התפשטות עצמים בחום ועוד רבים אחרים, היו ידועים לחכמי ישראל מלימוד התורה.

אחד מחוקי הטבע שהתגלו והפכו להיות שימושיים ביותר הוא כוח ריכוז אנרגייה ומיקודה. דוגמה לתופעה זו המוכרת לנו מחיי היום יום היא מיקוד אור קרני השמש בשימוש בזכוכית מגדלת לשרפת צורות משורטטות על נייר לשם שעשוע. אנרגייה סולרית העוברת דרך כל העדשה, שבמצבה הרגיל בכוחה להאיר או לחמם מעט, מתלכדת לנקודה אחת, יכולתה מתעצמת ומאפשרת השגת תוצאות מרשימות מאוד עד כדי הבערת עצמים במהירות.

דוגמה נוספת של מיקוד אנרגייה אנו מוצאים בכלי מלחמה ב"מטען חלול" – חומר נפץ בעיצוב ייחודי המאפשר ריכוז ומיקוד מרבי של אנרגיית הפיצוץ. "מטען חלול" מאפשר חדירת שריון עבה מאוד בפצצה קטנה, ואילו כשכוחות הפיצוץ אינם מאוחדים וממוקדים, כמעט שאין לחומרי הנפץ השפעה על השריון. הודות למיקוד הכוחות המעצים את יכולת הפעולה של אנרגיית הפיצוץ מתאפשרת השגת תוצאות מרחיקות לכת.

אכן, כוח האחדות עצום ורב, והוא מוחשי מאוד בעולם החומר. אך להפתעת רבים, לא זו בלבד שהוא מצוי גם בעולם הרוח, אלא שהשפעתו מתגלית בעולם זה ביתר שאת וביתר עוז.

מובא בשם הזוהר הקדוש: "הקדוש ברוך הוא וישראל ואורייתא חד הוא", כלומר: חטיבה אחת שאי אפשר להפרידה. זאת בשל הברית שכרת הקדוש ברוך הוא עם ישראל בהר סיני עם נתינת התורה הקדושה.

ברית נצחית זו, שזכה בה עם ישראל ושלא זכתה בה שום אומה אחרת בעולם, היא למעשה פועל יוצא מנאמנותם של אבותינו הקדושים: אברהם, יצחק ויעקב. אלא שלא היה די בהבטחה זו, וגם עם ישראל נשאל לאחר יציאת מצרים על אודות רצונו לקבל את התורה, וענה (שמות כד ז): "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", ולא עוד, אלא שחנו לרגלי הר סיני "כאיש אחד בלב אחד". אחדות עם ישראל באותה העת אפשרה את מימוש

¹ מעובד על פי הרב זינר, א', (תשע"ז), "על כוח האחדות המיוחד של עם ישראל", הידברות.

הברית עם אבותינו הקדושים, ורק כך יכולה הייתה התורה להינתן. התורה ניתנה לעם שלם ולא ליחידים. כך גם מובנים חוקי התורה הציבוריים כגון דיני מלוכה, בית המקדש, כוהנים, לויים, שמיטה, עלייה לרגל ועוד.

מתן תורה ותוצאותיו אינם ניתנים לשינוי, ואין חזרה למצב הקודם של יחידים רבים המכונסים תחת שם של עם אחד. מאז, הפך כל עם ישראל לחטיבה אחת; וכשם שהקדוש ברוך הוא הוא **שלמות אחת** בלא שינוי ותמורה, והתורה היא **שלמות אחת** בלא שינוי ותמורה, כך גם עם ישראל הפך להיות **שלמות אחת** בלא שינוי ותמורה. מכך נובע קשר הנשמות המאחד את כל נשמות ישראל הקיים רק בעם ישראל.

קשר נשמות זה מוביל לאחריות הדדית שיש לכל יחיד מישראל על מעשי זולתו, וכן לאחריות של דיני ערבות, כמובא בתלמוד (שבועות לט א): "מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה". לדיני ערבות יש גם השלכות הלכתיות, כמו יחיד המוציא את חברו ידי חובה בקיום מצוות.

ואכן אין עם כמו עם ישראל המורגל בארגוני סיוע, גמ"חים ועמותות חסד במגוון תחומים. בכוח אחדותנו הפנימית אנו משמשים עמוד תמך עבור הזולת במצוקתו או בשמחתו.

במבט מאוחד/ הרב נבנצל²

א) נאמר במשלי (ג יז): "דַּרְכֶּיךָ דַּרְכֵי נֵעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיךָ שְׁלוֹם". הכיצד נאמר ש"כל נתיבותיה" הן "שלום"? הרי התורה מצווה גם על ארבע מיתות בית דין, על הלקאת החוטא בל"ט מלקות ועל שאר מצוות שאיננו רואים בהן כל "נועם". זאת ועוד, דוד המלך אומר במפורש: "'הָלוֹא מִשְׁנֶאֱיִף ה' אֶשְׁנָא", "וּבִתְקוּמִיךָ אֶתְקוּטִי" (תהילים קלט כא). אם כן, כיצד מתיישבים הדברים עם עדותו של החכם מכל אדם, שכל נתיבות התורה הן נועם ושלום?

ב) אחד המכשולים המצויים ביותר בעולם הוא ההסתכלות על כל אדם כעל יחידה נפרדת, כאילו העולם מורכב מפרטים רבים שאין ביניהם כל קשר. אך האמת היא שכל בני האדם – וליתר דיוק כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו – הם חלקים קטנטנים מ"גוף" אחד גדול. ולכן כינו הקדמונים את האדם: "עולם קטן" (חובות הלבבות, שער ייחוד המעשה ה). מפני שגם את העולם כולו אפשר לראות כ"אדם גדול" אחד ומושלם. כמו לכל אדם, גם לעולם יש "ידיים", "רגליים" ושאר איברים. ומי הם אותם איברים? – הברואים. כל אחד מן הברואים הוא איבר קטנטן באותה דמות ענק מאוחדת שיוצר העולם על כל רכיביו.

ג) לכן במבט נכון מבינים, שתיקון כואב של אחד ה"איברים" נועד להוביל לשלמות הגדולה שנפגמה עקב פגימת אחד האיברים.

ד) בגוף האדם הרגליים רצות כל היום, הידיים יגעות כל היום, ולבסוף מאכילים את הפה! היש לך אי צדק גדול מזה?! מדוע שלא ננסה להחליף את התפקידים ולהאכיל את הרגליים היגעות...?

ה) הכול מבינים שזוהי מחשבת שטות, והשאלה אף לא עלתה על דעתם מעולם. וזאת מפני שכל אחד חש שכל איברי גופו הם אחדות אחת. אדם אינו מרגיש שהרגליים הולכות ומתעייפות והפה אוכל, אלא "אני אוכל". וכשרגליו מתעייפות, "אני עייף". זוהי התחושה הטבעית והמבט הבריא של האדם.

ו) הדרך להסתכלות על העולם במבט של אחדות אינה קלה. עלינו לדעת שזוהי אפוא שאיפה נעלה שקשה להשיגה בעולמנו זה, עולם ההסתדר והפירוד. אך בכל זאת אין אתה בן חורין להיבטל מן החובה להשתלם ולרכוש את המבט הזה כמידת האפשר.

ז) כלל גדול נקוט בידינו: האחדות חייבת לחול תחילה על הקרובים ביותר, ורק אחר כך, בהדרגה, על הרחוקים יותר. מפני שבאופן טבעי אדם חש אחדות כלפי הקרובים

² מעובד על פי הרב נבנצל, א', (תשנ"ח), "אחדות עם כלל ישראל- בנתינה רוחנית", שיחות לראש השנה, עמ' קלה-קמו.

לו, ורק לאחר שהאחדות במעגל הקרובים תהיה בנויה היטב, האדם יוכל להרחיב אותו ולהכניס לליבו ולתודעתו גם רחוקים יותר.

ח) כאשר אנו מדברים על רגש האחדות בעם ישראל – הרי שגם לאחדות זאת יש מדרגות: בני תורה, צריכים להרגיש אחווה קודם כול אל חבריהם, בני התורה. אחר כך אל קרוביהם, אל כלל ישראל, ורק אחר כך אל שאר עמי העולם ואל בעלי החיים, הצמחים ועוד.

ט) האמת ניתנת להיאמר, לעיתים כאשר אנו מתבוננים ברעיון יסודי, כמו זה שאנו עוסקים בו, אנו חשים את האמת הגדולה שבו ומתפעלים מיופיו, ואילו במחשבה שנייה – מתרפות הידיים: האם, אכן, נצליח לראות את העולם במבט של אחדות ולסגל לעצמנו התנהגויות הנובעות מהסתכלות זאת?

י) אפשר בהחלט. אומנם לעיתים אנו חושבים שהדרך לקניית ראייה נעלה זו היא בהתבוננות המחשבה, בהתעמקות ובלימוד הנושא, אך יש צורך ביותר מכך. כדי לחוש אחדות – חייבים תחילה "לעשות" אחדות. הכיצד? נלמד זאת מהורים וילדיהם – אין לך מי שחשים אחדות, יותר מהורים כלפי בנם יקירם. וכאן מתגלה הנקודה המכרעת בדרך לאהבת הזולת: מי שרוצה לאהוב את זולתו – צריך להעניק לו! דווקא משום שההורים טיפלו בבנם, דאגו לו ומסרו נפשם בעבורו, הם אוהבים אותו ומרגישים מאוחדים עימו.

יא) הדרך להגיע ל"וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ" (ויקרא יט יח), להרגשה שגופו הוא גופך, וכאבו הוא כאבך היא באמצעות נתינה לזולת. ככל שהנתינה תהיה מיועדת לאיברים רבים ב"גוף הגדול" של העולם – כך גם יחוש האדם אחדות עם חלקים רבים יותר של הבריאה.

סולם אהבת ישראל/ הרב הורוביץ³

כשאדם אוכל מאכל מקולקל, כל גופו נעשה כבד, ומכלול איבריו סובל. לא רק הקיבה המעכלת את המזון נחלשת, אלא כל הגוף מאבד מכוחו. מציאות דומה קיימת גם ברוחניות. כלל ישראל הוא גוף אחד. לכל עם ישראל יש נשמות, וכל נשמה היא 'חלק א-לוק ממעל'. יש חיבור אמיתי ואמיץ בין הקדוש ברוך הוא לכל יחיד ויחיד מישראל, וממילא גם קשר מהותי בין היחידים.

כתוצאה מכך בשעה שאחד היהודים חוטא, מעשיו משפיעים על כל יחיד מעם ישראל כולו. גם מי שאינו מאמין בכך, מושפע ממעשי האחרים ומעשיו משפיעים עליהם. וממש כשם שהאוכל מאכל שמזיק לו, אינו יכול לטעון כי רק חלק מגופו אמור לכאוב, כן הדבר גם במציאות הרוחנית של עם ישראל.

הערבות של כלל ישראל אינה רק בעניין עונשים ועבירות, אלא היא מופיעה אף בדיני עזרה והצלה. כך למשל ההיתר לחלל שבת בעבור יהודי בנוי גם כן על דיני ערבות וכמוה החובה להזדרז ולסייע ליהודי שנתון בסכנה. גם האפשרות להוציא ידי חובת מצוות אדם אחר מושתתת על יסוד הערבות. אם כן, ערבות אינה עניין מופשט בלבד, אלא יש לה השלכות מעשיות על כל יהודי.

ובכל זאת, לא ייתכן כי אדם יאהב כל יהודי במידה שווה. כל ניסיון שכזה דינו כישלון חרוץ, שכן באהבה לזולת יש דרגות.

כידוע, אהבה היא תולדה של נתינה, וכאשר אדם רגיל לתת, ודאי מתעצמת אהבתו למי שנתן לו. אם כן, בסיס האהבה לזולת מתחיל מאהבה טבעית למשפחה, שבה הנתינה היא דבר שבשגרה. לאחר שהאדם מורגל באהבה לבני משפחתו, הוא ירחיב את המעגל של הזוכים לאהבתו, ואט אט יוסיף אליו עוד ועוד אנשים, עד שלאחר שנים רבות יזכה שתהיה בו אהבת ישראל גדולה ויאהב כל אחד ואחד מישראל.

גם אם ארוכה הדרך, ואף אם לא זוכה האדם להגיע למדרגה זו בפועל, על האדם לדעת שיש חיבור בינו לבין כל יהודי. וכשם שכל אחד אוהב את כל חלקי גופו, וחרד ודואג על כל איבר מאיבריו, כך גם צריך כל אדם להבין שמוטלת עליו חובה להיות מוטרד ודאוג מחמת כל יהודי באשר הוא. ואם התקדם עוד ועלה האדם לדרגה עליונה שאהבת ישראל בוערת בליבו, יקדיש הוא את כל מעשיו לטובת הכלל. לימודו בתורה הוא למען כלל ישראל, עיסוקו במצוות הוא כדי להאיר את דרך עבודת ה' לכלל, מבקש הוא על כלל עם ישראל בתפילותיו, וכל מעשה חסד שמזדמן לו לעשות עם

³ מעובד על פי הרב הורוביץ, י' (תשפ"ד), "סולם אהבת ישראל", מתוך "דולה ומשקה" עמ' קסז-קעד.

יהודי, עושה אותו בהתלהבות ובשמחה, כאילו אין לו בעולמו מאומה מלבד העזרה לאותו יהודי.

כפי שניכר אצל גדולי ישראל, שמלאים הם באהבת הזולת עד שכל מאורע של יהודי נוגע בליבם וגורם להם לשמוח בשמחתו או להשתתף בצערו ולשאת עימו בעול הצרה הפרטית.